

KÖNYVISMERTETÉSEK

Soó Rezső és Jávorka Sándor :

A magyar növényvilág kézikönyve. I—II.

(Magyarország vadon termő és természetett növényeinek meghatározója, ökológiai és gazdasági útmutatója)

Akadémia Kiadó, Budapest, 1951. 1120 oldal, 1484 ábra, 1 térkép

Soó Rezső és Jávorka Sándor akadémikusok munkája a magyar botanikai kutatások összefoglaló szintézisét adja. Elsősorban a virágos növényekkel foglalkozik, de röviden tárgyalja ezeken kívül a virágtalanokat is. Az utóbbiak közül elsősorban azokat, amelyek a hazai vegetációban a legfontosabbak.

Jávorka Sándor: *A magyar flóra kishatározójához* viszonyítva ez a mű mintegy 500 új fajjal, 250 alfajjal, 1200 változattal és alakkal, 600 hibriddel és kb. 700 kultúrfajjal és fajtával bővült.

A virágos növényeknél az elterjedési adatokat flóravidékek, sőt sok esetben flórajárások szerint részletezi és mindenütt hivatkozik a már megjelent area-térképekre. A flóraelemek és életformák könnyen fellelhetően itt válnak először áttekinthetővé és jól használhatóvá. Az ökológiai jellemzés az életformákon kívül kiterjed a talajviszonyokra, expozícióra is.

A gyakorlat szempontjából is nagyjelentőségű ez a flóramű, mivel a mezőgazdasági növények részletes feldolgozását adja. Az alakköri leírások és határozókulcsok kívül tartalmazza az egyes fajok tenyészviszonyait, agrotechnikáját, felhasználhatóságukat stb.

Az erdészet szempontjából is hiánypótló ez a munka, mivel az erdészeti szempontból jelentős fák ökológiai és termelési adatainak összefoglalását adja.

Az eddigi flóraművekkel ellentétben a szerzők szakítottak az eddig elterjedten alkalmazott Engler-rendszerrel és helyette a haladó, biológiai szellemű Grossheim-Soó rendszert alkalmazták, amelyben korszerű fejlődéstörténeti elemek érvényesülnek.

Soó Rezső—Jávorka Sándor: *A magyar növényvilág kézikönyvét* minden bizonnyal az erdészet is jól tudja hasznosítani.

H. I.

Bohus—Kalmár—Ubrizsy :

Magyarország kalapos gombái

(Akadémia Kiadó, Budapest, 1951)

A mű anyagában kiterjed a tinorúfélre és a lemezesebélésű gombákra, a két legmagasabb fejlettségű gombacsaládra, amelybe éppen a gyakorlatilag legfontosabb ehető és mérgező gombák tartoznak. A tárgyalt gombafajok száma kb. 800. A leírásokon kívül kb. 500 fajnak egyszínű, fekete nyomású képe 40 szövegek közötti táblán csoportosítva van a könyvben. A mű terjedelme 512 oldal.

A könyv első része általános vonatkozású tudnivalókat tárgyal. Ebből külön említést érdemel a gombák élettanával, növekedésével és szaporodásával foglalkozó fejezet, mert az e tárgykörből összeállítható tudományos

megállapítások ilyen egységesen és részletesen nincsenek még egyetlen magyarnyelvű szakművemben sem összegyűjtve. Értékes továbbá a gombák szociológiai viszonyaival, a növénytársulásokban való részvételük jelentőségével foglalkozó fejezet. Az általános részben tárgyalva van még a gombamérgezésekről, a gombamérgekről és a gombák kémiai összetételéről szóló tudnivalók anyaga is.

A rendszertani részben — minthogy a könyv célja és jellege szerint határozókönyv — a határozószerűség van kidomborítva. Ezért az egyes gombanemzetségek megtalálásához, s azokon belül az egyes fajokig vezető határozó-

kulcsokat találunk. A határozókulcsok általában dichotomikus jellegűek, mert ez a módszer könnyíti meg legjobban a határozást. Ily módon a könyv lehetővé teszi, hogy akinek a kulcsok használatához szükséges botanikai jártassága megvan, egy számára ismeretlen gombapéldányt ezekkel a kulcsokkal aránylag könnyen és gyorsan meghatározhasson. A határozás megkönnyítésére a népszerűbb és fontosabb gombanemzetségekben két határozókulcsot is találunk, hogy ha valamelyikkel esetleg elakadna az olvasó, a másikkal folytathassa a meghatározást, vagy ellenőrizhesse a meghatározás helyességét. További könnyítés még, hogy a fontos nemzetségekben a fajokat egyes tulajdonságok szerint csoportosító összeállításokat is találunk, amelyek ugyancsak jó segítségül szolgálhatnak.

A nemzetségeken belül a gombafajok egészen új és szokatlan módszer szerint, táblázatos összeállításban vannak leírva. Ennek a módszernek előnye az, hogy a leírások sokkal áttekinthetőbbek. A leírásokban utalás van a gombafajok előfordulási körülményeire, használhatóságukra és feltűnő módon jelezve van a mérgező fajok mérgeességi foka is. A táblázatos leírásokban a fajok egyébként egyes főfajok köré vannak csoportosítva, s ezzel a szakiroda-

lomban külön fajként leírt számos eltérő változat és alfaj, valamint az egymáshoz közel rokon fajok egy-egy főfaj mellett, egy szám alatt található. Ennek az összevonásnak célja, hogy a gombahatározást rendkívül megnehezítő, sok eltérő alak zavaró szerepét kiküszöbölje, mert az egyes főfajokig a határozókulcsokkal a kezdő is könnyen eljuthat, gyakorlatilag pedig ez úgyis elég. A főfajokhoz sorolt kisebb vagy kulcsszerűen el nem választható, közelálló fajok faji különállóságát ez az összevonás nem érinti, sőt a könyv hangsúlyozza is, hogy az összevont nevek lehetnek csupán változatok, de lehet, hogy külön fajok.

A szóbanlevő határozókönyv hiányossága, hogy az ábrái nem színesek, bár a képeken annyira ki van doborítva az egyes fajok alaki jellegzetessége, hogy többnyire így is elég segítséget nyújthatunk.

A mű alapvető jelentősége abban van, hogy eddig magyarnyelvű gombahatározókönyv nem volt, ez az első, kifejezetten határozójellegű útbaigazító a kalaposgombákról. Értékét pedig az adja még, hogy az ismertett új módszereivel a gombameghatározást megkönnyítette és ily módon szélesebb körben is lehetővé tette,

dr. K. Z.